

**Oudjaar
31 december 2022**

*De zegen van de naam van Jezus Christus
in de tijd*

Dorpskerk Blaricum

Voorganger: Jurjen Zeilstra

Inleiding

De kerk heeft Jezus Christus vaak exclusief voor zichzelf geclaimd, waardoor anderen buiten kwamen te staan. Maar wie de zegen die verborgen ligt in de van de naam van Jezus beseft, ontdekt de inclusieve reddende macht van God, die zich uitstrekt naar alle mensen, ja naar heel Gods schepping. Dat mag voor ons een bemoediging zijn, ook in deze tijd van de vele meningen en kerkverlating. Ook zonder de kerk is er redding in de naam van Jezus.

Thema: De zegen van de naam van Jezus Christus in de tijd

Schriftlezing Oude Testament: Numeri 6, 22-27

Tweede Schriftlezing: Handelingen 4, 8-12

Schriftlezing Evangelie: Lucas 2,21

Overdenking

Gemeente van Christus,

alle uitleggers van Numeri 6 beseffen dat dit een heel belangrijke tekst is. In het Jodendom heeft de priesterlijke zegen, waarmee Aäron en zijn zonen het volk Israël moesten zegenen, een sterke invloed op het Achttiengebed. Dat is het lange synagogale gebed dat al bekend was in de tijd van Jezus. En dat waarschijnlijk op zijn beurt het Onze Vader heeft beïnvloed.¹ In vele kerken, protestants en Rooms-katholiek, worden de woorden van Numeri 6 regelmatig gesproken als zegen aan het eind van de kerkdienst. Het is een inclusieve zegen. De woorden worden weliswaar gericht tot de Israëlieten, maar de vrede die zij mogen kennen is bedoeld een omvattende vrede te zijn: vrede onderling, vrede met buitenstaanders, vrede met God, vrede van een mens met zichzelf.²

Op die manier mogen we ook naar de naam van Jezus luisteren, inclusief, als zegenend voor de hele wereld en alle tijden: Jezus, dat is 'God redt'. God heeft zijn zoon niet naar de wereld gestuurd om een oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door hem te redden.

Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven,
opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat,
maar eeuwig leven heeft.³

Nu is het probleem dat dergelijke teksten in de bijbel door latere geloofsgemeenschappen vaak exclusief zijn opgevat op een wijze die louter op de eigen gemeenschap betrokken werd. 'In Jezus geloven' werd al snel: 'bij onze kerk horen'.⁴

Dat is zeker gebeurd met de woorden waarmee de apostel Petrus de vloer aanveegt met de leiders van het Joodse volk en de oudsten. Zij kunnen niet waarderen dat de naam van Jezus redding brengt aan een verlamd mens. Petrus geeft als repliek dat de Jezus die zij hebben laten kruisigen door God uit de dood is opgewekt. En hij voegt er aan toe:

Door niemand anders kunnen wij worden gered,
want zijn naam is de enige op aarde
die de mens redding biedt.⁵

¹ In een van de varianten. Vgl. W. Westerbeke, 'Het Joodse Achttiengebed de bron van het Onze Vader', Middelburg 2002, http://www.theologienet.nl/documenten/Joodse_18gebed.pdf

² Vgl. Seebass, H., *Biblischer Kommentar Altes Testament*, IV/1, Nummeri 1,1 – 10,10, Neukirchen/Vluyn 2012, 167-177.

³ Johannes 3, 15 en 16.

⁴ Vgl. Cyprianus van Cartago, 3e eeuw: 'Nulla salus extra ecclesiam' (buiten de kerk geen heil).

De symboliek van dit verhaal is krachtig genoeg. Het religieuze leiderschap van Israël staat op dit moment met lege handen tegenover God, een mond vol tanden tegenover het volk én buiten het reddingswerk in naam van Jezus. Kan het erger? Een verlamde bedelaar staat op, en gaat met de apostelen de tempel binnen, springend en God lovend.⁶

Het is een prachtig verhaal, zolang het maar symbolisch en inclusief gelezen mag worden, en universeel, als een protest tegen verkeerd gefundeerd (religieus) gezag, waar dan ook ter wereld.⁷ Helaas, dat is de eeuwen door niet de praktijk geweest. Immers, niet alleen de joodse leiders van dat moment, maar het hele Jodendom dat Jezus niet als Messias erkende is ermee door christenen af geserveerd, hun erfdeel verbeurd verklaard. Ook andersgelovigen wereldwijd zijn met dit verhaal verloren verklaard. Zij waren immers niet gered in de naam van Jezus, de naam die Gods engel had genoemd voordat hij in de schoot van zijn moeder was ontvangen.⁸ Dit is heel eng bijbel lezen. Juist de Jezus die zegt 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven' is de Jezus die onbevangen open stond voor ieder in nood op zijn weg. De zegen verbonden aan de naam van Jezus Christus in de tijd was inclusief. Deze zegen richtte zich op het welzijn van de mensen en liet het laatste oordeel aan de God van genade.

Nadrukkelijk wordt de verwoording van de priesterzegen van Aäron gepresenteerd als een Godsgebod en in het oude Israël was het slechts aan de priesters toegestaan deze woorden als een zegen op het volk te leggen. De woorden waren direct verbonden met de heerlijkheid van God zelf.⁹ Het was in wezen niet de priester, maar God die zegende. Daarmee gaf die priester bewust iets uit handen. Hij riep de beleving slechts op. Drievoudige zegenspreuken komen meer voor in het oude Midden Oosten. Hun opbouw is geen toevallig in de tekst bij elkaar geplaatst aantal heilige woorden, zoals wel eens is gedacht.¹⁰ In het geval van Israël gaat het om het ontfermen van één God, 'de barmhartige', benoemd in drie aspecten en in een krachtig metrum uitgesproken, gezongen eigenlijk, met de nadruk op de vrede waarop alles is gericht.¹¹ Het is een bemoedigende gedachte dat niet alleen in het Jodendom, maar ook in het Christendom en de Islam God wordt gezien als 'de Barmhartige', in het Hebreeuws 'El rachoem'.

Maar het is spannend. Wat staat voorop: oordeel of zegen? Er is, denk ik, een verband met Exodus 34, 6-7a, waar God zelf het is die voor Mozes de belijdende woorden uitroept:

De Heer! De Heer! Een God die *barmhartig* (NBV: liefdevol) is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig, die trouw blijft tot in het duizendste geslacht, die schuld, misdaad en zonde vergeeft...

Velen zouden het hier graag bij laten, maar het gaat verder:

...maar niet alles ongestraft laat, en die voor de zonde van de ouders de kinderen en kleinkinderen ter verantwoording roept, tot in het derde en vierde geslacht.¹²

⁵ Handelingen 4,12.

⁶ Handelingen 3,8.

⁷ Jager, O., *Opklaring. Bijbellezen met verbeeldingskracht*, Ede/Antwerpen 1980, 386-388.

⁸ Lucas 2,21.

⁹ De 'kabod adonai', de heerlijkheid des Heren.

¹⁰ Geen 'Rumpelkammer' (rommelkamer), Seebass, 169-170.

¹¹ In het Hebreeuws drie, vijf (vier plus een) en zeven woorden.

¹² Exodus 34, 6-7. Vgl. Lieve Teugels, <https://www.pthu.nl/bijbelblog/2017/09/de-baarmoeder-van-god/>

Deze tekst wordt door de Joden op indrukwekkende wijze herhaaldelijk gezongen en gebeden op Yom Kippoer, Grote Verzoendag, als een oproep tot verzoening en vrede. Maar waar in de tekst van Exodus 34 ook sterk de dreigende kant zit, vanwege Gods heiligheid, die niet anders gedacht kan worden dan tegenover de zondigheid van mensen, en die een besef uitdrukt, dat fouten van ouders doorwerken in de levens van kinderen, bestaat de zegenspreuk uit Numeri 6 louter in bevestiging en bemoediging, zij het in de aanvoegende wijs, als een zegenbede.

Moge de Heer u zegenen en u beschermen.¹³

Je zou het iedereen toewensen. Maar wat bedoelen we ermee? Als kind kon ik niet goed begrijpen dat mijn moeder bad voor een veilige reis wanneer wij met de auto wat verder dan gewoonlijk op weg gingen, en dat zij na thuiskomst God dankte voor een behouden thuiskomst. Ik dacht dan ‘hoe kan God al die auto’s die ons passeren op de snelweg in de hand houden?’ En: zou je dan boos worden op God als we een aanrijding kregen? Veel te letterlijk gedacht natuurlijk. Wij worden niet onkwetsbaar wanneer wij God aanroepen. Maar wij worden wel tot bewustwording gebracht hoe kostbaar een kwetsbaar mensenleven is. Gelukkig zei mijn moeder ook altijd, wanneer mijn vader een beetje haast had: ‘Beter tien minuten later thuis, dan gewond in ’t ziekenhuis.’ En daar houd ik mij aan.

In de wisselvalligheden van de tijden, waarin rampen en menselijk drama niet weg te denken vallen (wij beseffen dat heel goed), mogen mensen zich, ondanks alles, door God gezegend voelen onderweg in het leven in de tijd. De naam van Jezus, ‘God redt’, mag op hun leven liggen als, zoals de Ierse heilige Sint Patrick, die Ierland het christelijk geloof heeft gebracht, zou zeggen, een beschermend schild.¹⁴

Moge de Heer het licht van zijn gelaat over u doen schijnen
en u genadig zijn.¹⁵

In deze zegenbede gaat het niet om een soort voortrekken van Godswege van een uitverkoren gunsteling. Meer is een vriendelijke toe neiging, een liefdevolle blik, of een zich stralend verheugen over jou als mens bedoeld. Voor het aangezicht van deze God krijgt jouw leven glans. De beleving van Gods genade mag concreet worden, niet als verdienste, maar in de ervaring van kleine en grotere zegeningen. Zo ontstaat ook de basis voor een diepe dankbaarheid die leidt tot een echte band met God. In het Spreukenboek vinden we een aan deze zegenbede vergelijkbare zinsnede die gaat over de relatie van het volk tot de koning.

Het stralende gezicht van de koning brengt leven,
als een voorjaarsregen is zijn gunstbewijs.¹⁶

Zo loopt het uit op aanroepen van God in het verlangen naar een gedeelde vrede.

Moge de Heer u zijn gelaat toewenden
en u vrede geven.¹⁷

¹³ Numeri 6,24 (NBV).

¹⁴ Vgl. Uit St. Patrick's Breastplate. A Shield for Divine Protection: Christ with me, Christ before me, Christ behind me, Christ within me, Christ beneath me, Christ above me, Christ at my right, Christ at my left, (...) Christ in the heart of every man who thinks of me, Christ in the mouth of every man who speaks to me, Christ in the eye of every man that sees me, Christ in the ear of every man that hears me.

¹⁵ Numeri 6,25 (NBV).

¹⁶ Spreuken 16,15.

¹⁷ Numeri 6,26 (NBV 2004).

Misschien sta je op een lastig kruispunt in je leven. Weinigen onder ons zullen met ongemengde gevoelens terugkijken op het afgelopen jaar. Zeker, er zijn mooie dingen gebeurd. Er zijn prachtige kinderen geboren. Er zijn waardevolle projecten afgerond. De basis voor goede dingen is bevestigd. Maar de overheersende beoordeling waarmee 2023 de geschiedenis ingaat is negatief. Er was verlamming, vervreemding, eenzaamheid, ziekte en dood. Wat waren we blij van al die beperkende coronamaatregelen af te zijn. Maar zoveel problemen werden niet opgelost! En dan die afschuwelijke oorlog!

Ondertussen is werkelijk zegenen alleen maar ‘ja’ zeggen. Na alle mitsen en maren van het verleden, tegenslag en aarzeling van het heden, de wisselvalligheden in de tijden, is gezegend worden louter ‘ja’ op je leven ontvangen. Er wordt op jou, er wordt op jullie, een volkomen bevestiging gelegd. Dat kan en mag niets anders betekenen dan de uitspraak dat je goed bent, zoals je bent. Het is goed zo. Dit toewenden van Gods aangezicht mag uitgangspunt zijn voor al je handelen in de toekomst.

Ik wil deze overdenking op de laatste dag van ons kalenderjaar, eindigen met de woorden geïnspireerd door de negende bede van het Joodse Achttiengebed.

Zegen voor ons, Heer onze God, dit [komende] jaar
en al wat het opbrengt ten goede [en ten bate van allen die vermoeid zijn en belast].
Geef zegen op het aangezicht van de akker [die de wereld is]
en verzadig ons uit uw goed,
en zegen ons jaar [2023] als de goede jaren [die Gij aan mensen kunt schenken].
Gezegend Gij, Heer, die de jaren zegent.¹⁸

Amen.

Uitzending en zegen

Laten we zo het nieuwe kalenderjaar ingaan, als gezegende mensen.

Want wat er ons ook in de tijd gaat overkomen, de betekenis van ons leven is veilig in de liefdevolle handen van de eeuwige. In de naam van Jezus vinden wij een onuitputtelijke zegen om te delen, met allen die God ons toevertrouwt.

De Here zegene u en behoede u;
de Here doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig;
de Here verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Afbeelding: De Stam Levi, Marc Chagall, litho 1962

¹⁸ Negende bede uit het Achttiengebed.